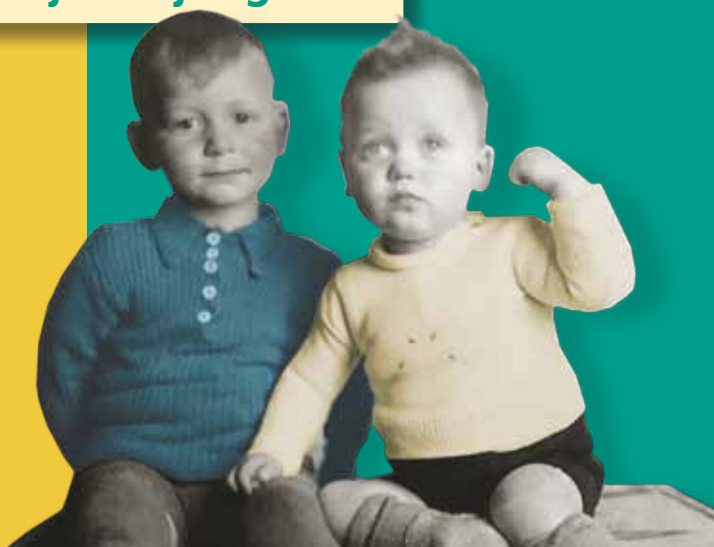

Jeanine Hoekstra

WIJ van Jaargang 1945

kindertijd en jeugd

Wartberg Uitgeverij

Het credo: rust, reinheid en regelmaat

Daar zijn we dan!

Zwanger op rantsoen

Onze moeders hadden het niet makkelijk, tijdens hun zwangerschap. Alsof vier lange oorlogsjaren nog niet genoeg waren geweest, moest een deel van hen ook nog de ontberingen van de hongerwinter doorstaan, terwijl ze in verwachting

In het nieuws

12 april 1945

De Amerikaanse president Roosevelt komt plotseling te overlijden. Hij is degene die de Verenigde Staten tot dan toe door de Tweede Wereldoorlog heeft geleid, en zijn dood geeft de Duitsers nieuwe hoop.

30 april 1945

Adolf Hitler trouwt met Eva Braun. Een paar uur laten plegen ze samen zelfmoord.

24 juni 1945

De Grote Vijf (de Verenigde Staten, Rusland, China, Groot-Brittannië en Frankrijk) richten de Verenigde Naties op. Het doel van de VN is de internationale vrede en veiligheid te handhaven en samenwerking op politiek, economisch en sociaal gebied mogelijk te maken.

6 en 9 augustus 1945

De VS werpen atoombomben op de Japanse steden Hiroshima en Nagasaki.

2 april 1946

Nederland krijgt zijn eerste vrouwelijke burgemeester: Truus Smulders-Beliën volgde in Oost-, West- en Middelbeers haar man Jan Smulders op. Hij komt tijdens de oorlog om, in Duitsland.

mei 1946

In Parijs wordt voor het eerst een tweedelig badpak geïntroduceerd: de bikini. Pas in de jaren '50 wordt de bikini écht populair.

16 mei 1946

De eerste Tweede Kamerverkiezingen sinds de oorlog leiden tot een kabinet van de Partij van de Arbeid en de Katholieke Volkspartij (KVP). Dit kabinet neemt het over van het noedkabinet.

5 juni 1947

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Marshall, maakt zijn plannen bekend om met Amerikaanse financiële steun Europa weer economisch gezond te krijgen.

1 oktober 1947

Minister van Sociale Zaken Drees voert de noodwet Ouderdomsvoorziening in, de voorloper van de AOW.

Poseren in de eerste bikini.

waren. Als vergelding voor de spoorwegstaking in 1944, hadden de Duitsers de voedseltransporten naar het westen van het land geblokkeerd.

De voedselvoorraden in de grote steden waren al binnen een paar weken op en de inwoners moesten het doen met een rantsoen van aardappelen, brood en suikerbiet. Terwijl vrouwen normaal gesproken gemiddeld een kilo of twaalf aankwamen tijdens hun zwangerschap, vielen veel zwangeren

Een trotse mama poseert.

in de hongerwinter juist af. Zij kregen wel een kleine aanvulling op het rantsoen, maar dit was nog lang niet genoeg. Bovendien leden veel van hen liever zelf honger. De extra's gaven ze aan oudere broers of zussen.

Bevallings- en kraamgebruiken

Rust, reinheid en regelmaat, dat was het credo van alle moeders in de jaren 40 en 50. Dat leerden ze tijdens hun zwangerschap, bij de zogenaamde "moeder- en bakercursussen", waaraan alle zwangere vrouwen en moeders konden meedoen. Deze cursussen werden sinds het begin van de eeuw door het hele land gegeven en gaven informatie over kinderverzorging en opvoeding. Onze groei en gezondheid werden tijdens onze baby- en peutertijd nauwgezet in de gaten gehouden door het consultatiebureau. De meeste vrouwen kregen hun

kinderen thuis, onder begeleiding van een vroedvrouw of huisarts. Onze vaders waren daarbij niet welkom, zij mochten vol spanning op de gang wachten. Zodra wij het eerste huiltje uit onze longetjes persten, mochten ze komen kijken. De kraamverzorgster was verantwoordelijk voor het huishouden en de zorg voor moeder en kind in het kraambed.

Doordat de opleiding tot kraamverzorgster tijdens de oorlog een paar jaar had stilgelegen, was er in de jaren 40 een groot tekort aan kraamverzorgsters. Een gevolg was dat er veel werd "wild-

Een onderonsje met de kraamhulp.

gebakerd": arme vrouwen deden zich voor als gediplomeerd kraamverzorgster. Veel gezinnen sprak zo'n goedkope hulp wel aan. Dit zorgde voor onveilige situaties.

De eerste dagen kwamen onze moeders hun bed niet uit. Ze werden in het kraambed verzorgd, zodat ze goed konden herstellen van de bevalling. Na de kraamtijd moesten ze immers weer fit genoeg zijn om voor ons, onze broers en zussen, en voor het huishouden te zorgen. Medici dachten dat wij pasgeborenen de eerste 24 uur geen voeding nodig hadden, de kans op verslikken was nog te groot. Daarna mochten we bij moeder aan de borst. Borstvoeding

was immers de norm, vijf keer per dag volgens een vast schema. Speciale kunstmatige zuigelingenvoeding moest nog worden ontwikkeld. Moeders die de borst niet konden geven waren aangewezen op een mengsel van koemelk en water, met wat meel en suiker. Het sterftecijfer was dan ook veel hoger onder baby's die de fles kregen.

Over welke naam we zouden krijgen, hoefden onze ouders niet lang na te denken, want de meeste kinderen werden vernoemd: de eerste zonen en dochters naar de grootouders, de volgende naar ooms en tantes. Dit was een erekwestie. Ervan afwijken kon een flinke familieruzie veroorzaken.

We vieren onze vrijheid.

Positief de toekomst in.

Uitzinnige vreugde

De zomer van 1945 was de meest feestelijke sinds jaren. In september 1944 waren de geallieerden al geland in Europa, maar de bevrijding verliep niet zo voorspoedig als verwacht. Na maandenlange gevechten was het de vijfde mei eindelijk zover: Nederland was vrij! Overal ging de vlag uit. De geallieerden reden op afgeladen wagens door de steden en dorpen en deelden luxeproducten als chocolade en sigaretten uit. Meisjes droegen oranje strikken in hun haren, kinderen zwaaiden met rood-wit-blauwe vlaggetjes. Er werd gedanst, gelachen en gedronken van de drank die veel ouders de hele oorlog hadden bewaard voor dit speciale moment. Dag en nacht stonden de straten vol uitzinnige mensen en de Engelse, Amerikaanse en Canadese bevrijders feestten vrolijk mee. Zelfs wij als baby's gingen op in het feestgedruis.

Elke kerk een
eigen jeugdvereniging.

Veilig binnen de eigen zuil

Al vóór de oorlog was de verzuiling begonnen: het opsplitsen van de maatschappij in religieuze zuilen. Liberalen, socialisten, protestanten en katholieken leefden gescheiden van elkaar. Sommige mensen hoopten dat er na de oorlog meer saamhorigheid zou zijn. In 1939 riep koningin Wilhelmina in een radio-toespraak zelfs op te stoppen met die hokjesgeest, maar de verzuiling ging gewoon verder. Waren onze ouders katholiek? Dan lazen ze de Volkskrant. Waren ze protestant? Dan luisterden ze alleen naar de Nederlands Christelijke Radio Vereniging (NCRV) en de Vrijzinnig Protestantse Radio Omroep (VPRO). Kwamen we uit een socialistisch nest, dan was onze vader vast en zeker lid van de NVV. Buiten de eigen gemeenschap komen was niet nodig, want elke zuil had zijn eigen scholen, clubs en verenigingen. Ook trouwen met iemand uit een andere zuil was geen optie.

Minister Willem Drees neemt ons onder zijn hoede.

Onder de vleugels van Vadertje Drees

Al in de negentiende eeuw was een begin gemaakt met het opbouwen van een verzorgingsstaat, zodat de armen niet alleen meer waren aangewezen op steun van de kerk en liefdadigheidsinstellingen. In de jaren na de oorlog bouwde de regering onder leiding van minister Willem Drees de verzorgingsstaat verder uit. Met de economie ging het langzaam maar steeds beter en er werd een groot aantal sociale zekerheidsregelingen in het leven geroepen. Zo kwamen er uitkeringen voor werklozen en ouderen en werd geïnvesteerd in publieke gezondheidszorg.

Na de bevrijding gaf de regering de prioriteit aan het wederopbouwen van de economie. Maar de bevolking groeide snel: onze ouders trouwden jong en er werden veel kinderen geboren. Jonge gezinnen woonden bij grootouders in, of in piepkleine verkrotte huisjes. Een badkamer was er meestal niet.

Bouwvakkers werken aan de wederopbouw.

We gingen op zaterdag om de beurt met onze broers en zussen in de wastobbe (als we geluk hadden, werd het water tussendoor ververst). In andere gezinnen, vooral in de steden, was een bezoek aan het badhuis een wekelijks terugkerend ritueel.

Veel producten zijn op de bon.

Opkrabbelen

Onze kinderjaren stonden in het teken van de wederopbouw. Het waren tijden van schaarste en hard werken, en de meeste gezinnen hadden weinig geld te besteden.

Veel artikelen waren alleen op rantsoen verkrijgbaar, met bonnen die onze ouders eens per maand konden ophalen. Het was een moeilijke tijd, maar de problemen zorgden ook voor saamhorigheid onder de bevolking. Onderling werden verhalen uitgewisseld over hoe mensen elkaar hielpen.

Denk aan dorpsbewoners die van deur tot deur gingen om nieuwe huisraad te verzamelen voor een gezin van wie het huis in vlammen was opgegaan of de burens die ieder een schep meel, een ei en een kopje suiker doneerden om een jarige buurtgenoot met een taart te kunnen verrassen. Onze ouders en hun generatiegenoten waren bereid er met zijn allen de schouders onder te zetten om het land zo snel mogelijk weer operabel te krijgen. Met succes.

Er was veel werk te verzetten: voordat er bijvoorbeeld weer landbouw op volle kracht mogelijk was, moesten de akkers worden ontdaan van landmijnen. Ook waren veel stukken grond onder water gezet door de bezetter. Het kostte heel wat tijd en moeite om deze verzilte grond weer vruchtbaar te maken. Doordat veel jonge mannen als dwangarbeider naar Duitsland waren gestuurd, was er de eerste tijd een tekort aan werklieden. Bovendien lag de infrastructuur op zijn gat. Wegen en bruggen waren verwoest en doordat de woningbouw voorrang had en materialen schaars waren, duurde het enkele jaren voordat hier aandacht aan kon worden besteed. De totale oorlogsschade bedroeg tien tot vijftien miljard gulden.

Maandag wasdag , dus aan de slag.

Voorspelbare dagen

Het dagelijks leven verliep rustig in onze kindertijd, en de week had een voorspelbaar ritme. Op maandag was het wasdag. Dit betekende hard werken voor onze moeders. Zij wassen alle kleding, tafelkleden en beddengoed op de hand. De avond tevoren werd de was al in de week gelegd. Op maandag konden ze dan beginnen met schrobben op het wasbord,

We hebben niet veel nodig om ons te vermaken.

Eropuit met het hele gezin.

dan alles door de wringer halen en uiteindelijk zagen wij 's middags de lakens en overhemden aan de lijnen wapperen. Dat wringen was trouwens typisch een klusje dat vaak aan onze oudere broers en zussen werd overgelaten. Dinsdag streek moeder het schone goed, woensdag was gehaktdag en donderdag was het tijd voor de grote schoonmaakklussen, zoals het lappen van de ramen. Vrijdag was voor de katholieken visdag, omdat zij dan geen vlees mochten eten en op zaterdagmiddag deden onze ouders klusjes. Gelukkig ging het harde werken grotendeels aan ons voorbij. Onze belangrijkste bezigheid was spelen.

Zo vlak na de oorlog hadden we nog weinig speelgoed, dus vermaakten we ons met wat er wél voorhanden was. Wij hadden pret in onze kinderstoel, in de kinderwagen, of op een kleed.

Vaak zaten onze moeders dan op de stoep te breien of aardappelen te schillen, zodat ze een oogje in het zeil konden houden. Onze vaders werkten de hele week, ook op de zaterdagochtend en op zondag ging ongeveer heel Nederland naar de kerk. Soms zelfs twee keer. Vooral bij mooi weer was de zondagmiddag hét moment om er met de fiets op uit te trekken of ergens een hengel uit te gooien. Ver van huis gingen onze uitjes nog niet. Gezinnen die

Voor brood naar de bakker, voor vlees naar de slager.

een auto hadden waren een uitzondering en ook het openbaar vervoersnetwerk was niet zo uitgebreid. En als er dan een station in de buurt was, ontbrak vaak het geld voor een treinkaartje. De dorpen waren nog zelfvoorzienend. Zelfs in de kleinste plaatsen waren er vaak meerdere bakkers, slagers, kruideniers, een kleermaker, en zo meer. De bakker en melkboer kwamen zelfs twee keer per week aan de deur. Dat kon ook bijna niet anders, want er waren geen koelkasten en vriezers om vers voedsel goed te houden.

Het Rode Gevaar

De rol van de communisten in het verzet tegen de Duitsers had veel respect opgeleverd bij de Nederlandse bevolking. Bij de verkiezingen van 1946 kreeg de Communistische Partij Nederland tien procent van de stemmen en in Amsterdam werd zij zelfs de grootste. Met het Rode Leger dat Oost-Europa tot aan Berlijn in zijn macht had, baarde dat de overheid zorgen. De angst voor een Derde Wereldoorlog was sterk aanwezig en met voorlichtingsfilmpjes deed de regering haar best ons op de hoogte te brengen van het Rode Gevaar. Op elk verjaardagsfeestje discussieerden de volwassenen over de vraag of een Sovjet-inval aanstaande was. Dat was niet erg waarschijnlijk, maar

Nederland hield rekening met de mogelijkheid en wilde voorbereid zijn op het "worst case scenario". In deze beginjaren van de Koude Oorlog was Nederland vooral bang voor het communisme op zich. Van de gruwelijkheden die achter het IJzeren Gordijn plaatsvonden, hadden veel mensen nog niet gehoord. Niet alleen de regering zag het communisme als een gevaar, ook een groot deel van de bevolking had op zijn zachtst gezegd weinig sympathie voor de communistische idealen. Doordat de welvaart langzaam steeg, werden mensen minder snel aangetrokken tot het communisme. Hoewel in weinig gezinnen voorbereidingen werden getroffen voor het geval de Derde Wereldoorlog zou uitbreken, werkte de overheid achter de schermen aan allerlei draaiboeken. Zo zou het bevolkingsregister vernietigd worden bij een inval van het Rode Leger en werden er plannen gemaakt om te voorkomen dat Nederlandse vliegtuigen en schepen in Russische handen zouden vallen. Ook legde de regering voedselvoorraden aan en ontwierp zij vast bonnen voor de distributie daarvan.

Schoentjes uit de oorlogsjaren.

Op naar de peutertijd

Terwijl onze ouders Nederland in rap tempo hielpen wederopbouwen, groeiden wij uit van hulpeloze, soms zelfs ondervoede baby's tot rondrennende dreumesen en eigenwijze peuters. Van de ingrijpende veranderingen die de wereld na de Tweede Wereldoorlog onderging, kregen wij gelukkig nog amper iets mee. Wij waren met belangrijker zaken bezig. Langzaam maar verplaatste onze wereld zich van de box in de huiskamer naar de tuin en spannender terrein: de straat! Daar werden we door onze broers en zussen mee op sleeptouw genomen.

WIJ van Jaargang 1945

Vol spanning en verwachting, zo blikten we destijds in de toekomst! Kijk samen met ons terug op die eerste 18 levensjaren – uw kindertijd en jeugd!

Jaargang 1945 – We werden geboren in een roerige tijd. Nederland had vijf woelige jaren achter de rug. Er was een tekort aan van alles. We leefden eenvoudig, maar daardoor niet minder gelukkig. Buiten spelen kon ook zonder veel speelgoed, met vriendjes en vriendinnetjes om ons heen. Nederland krabbelde langzaam op. Toen wij onze vleugels uitsloegen, was ons land inmiddels een van de rijksten ter wereld. Dat bood ruimte voor een eigen jongerencultuur en luxeartikelen. We maakten het contrast mee tussen de brave jaren 50 en de dynamische jaren 60. Een spannende tijd!

Jeanine Hoekstra schetste een beeld van de bijzondere jeugdjaren van haar oud-tante **Coby Valk-Bosma** en andere 1945'ers. Ingebed in de politieke en maatschappelijke gebeurtenissen van die jaren, kijkt ze met u terug op die verwachtingsvolle tijd!

ISBN: 978-3-8313-2945-8

€ 13,95 (NL)